

РОБОТА З РЕПЕРТУАРОМ СТУДЕНТІВ СПЕЦІАЛЬНОСТІ «ЕСТРАДНИЙ СПІВ»

WORK WITH THE REPERTORY OF STUDENTS OF THE SPECIALTY "POP SINGING"

У статті окреслено основні етапи роботи з репертуаром студентів спеціальності «Естрадний спів». Підкреслено потребу у здійсненні підготовчої аналітичної роботи перед вибором творів, які будуть вводити до репертуару. Необхідно досліджувати можливість звернення до того чи іншого камерно-вокального твору. Нерідко молоді співаки намагаються виконувати найбільш популярні хітові пісні, які вже відомі завдяки «зіркам» шоу-бізнесу. Але відомі композиції не обов'язково можуть бути такими, що дозволять розкрити мистецькі здібності виконавця, продемонструвати його вокальні можливості. Потрібно дотримуватися відповідності вокальних даних співака тим вимогам, які висуваються до виконавця в певному творі.

Камерно-вокальний твір може бути украй вражаючим і легко запам'ятовуватися, але не розкриватиме технічних і виразних можливостей конкретного вокаліста. Важливим є виважене ставлення до музичного репертуару, коли обираються насамперед ті твори, які є доречними з боку теситури, вокальних здібностей співака, тематики. При виборі камерно-вокального твору доречно керуватися тим, щоб він був логічною частиною концертної програми, розкривав позитивні риси виконавця та його творчу індивідуальність. Неабияку роль відіграє аналітична діяльність, яка має бути присутня при роботі над твором: при виокремленні основних ланок драматургічного розвитку, виділенні кульмінаційних точок, злагодженості у взаємодії з концертмейстером.

Завершальним етапом у роботі з репертуаром, який відбувається вже після його концертного виконання, є аналітична діяльність, яка полягає у дослідженні запису виступу. Необхідне чітке усвідомлення основних проблемних моментів, які могли виникнути у виступі, порівняння власної виконавської версії та першоджерела. Чимале значення має створення інтерпретації твору, яка буде відрізнятися подачею у власній виконавській манері із залученням нових прийомів звуковидобування.

Ключові слова: виступ, естрадний вокал, ансамбль, аналітична діяльність, репер-

туар, камерно-вокальний твір, концертмейстер.

The article outlines the main stages of work with the repertoire of students majoring in "pop singing". The need for preparatory analytical work before choosing works that will be included in the repertoire is emphasized. It is necessary to explore the possibility of recourse to a particular chamber-vocal work. Often young singers try to perform the most popular hit songs, which are already known thanks to the "stars" of show business. But well-known compositions may not necessarily be such as to reveal the artist's artistic abilities, to demonstrate his vocal abilities. It is necessary to comply with the vocal data of the singer to the requirements for the performer in a particular work.

A chamber-vocal work can be extremely impressive and easy to remember, but it will not reveal the technical and expressive capabilities of a particular vocalist. It is important to have a balanced attitude to the musical repertoire, when you choose first of all those works that are appropriate in terms of tessitura, vocal abilities of the singer, the subject. When choosing a chamber-vocal work, it is appropriate to be guided by the fact that it is a logical part of the concert program, reveals the positive features of the performer and reveals his creative personality.

An important role is played by analytical activity, which should be present when working on the work – the selection of the main links of dramatic development, the selection of culmination points and coherence in interaction with the repertoire, which takes place after its concert performance, is the analytical activity, which consists in the study of the recording of the performance. It is necessary to have a clear understanding of the main problematic points that may have arisen in the performance, comparing your own performance version and the original source. It is important to create an interpretation of the work, which will differ in the presentation in its own performance style with the involvement of new techniques of sound production.

Key words: performance, pop vocal, ensemble, analytical activity, repertoire, chamber-vocal work, concertmaster.

УДК 784.75+377.112.4
DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085/2021/33-2.16>

Юрчук В.В.,
провідний концертмейстер кафедри музичного мистецтва Київського національного університету культури і мистецтв

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Виконавська майстерність вокаліста є тривалим процесом, який пов'язаний із проходженням різних етапів на шляху до становлення професійного рівня. Навчання може розпочинатися з досить юного віку, проте систематизоване та структуроване здобуття та засвоєння основ вокального виконавства здебільшого відбувається саме на етапі навчання у закладах вищої освіти. Специ-

фіка музично-виконавської діяльності полягає у тому, що вона не завершується після отримання кваліфікаційного рівня і продовжується під час самостійної трудової діяльності.

І для навчального процесу, і для концертної діяльності чимале значення має репертуар. Він має амбівалентний характер, адже виступає й основою для формування навичок та вмій, є головним результатом, який дає змогу пересвідчитися

у набутті співаком гідного виконавського рівня. Для естрадних вокалістів більшу частину репертуару складають камерно-вокальні твори, тому доцільно розглянути специфіку його підготовки до презентації шляхом безпосереднього виконавства.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Особливості вокальної підготовки в різних співацьких манерах аналізуються у роботі Р. Лоцман. Така вокальна манера, як соул, є предметом дослідження В. Скоромного, Є. Коваленка та Н. Якобенчука. Програмні рекомендації щодо вивчення аналізу музичних форм наявні в роботі О. Гармель. Такий камерно-вокальний жанр, як балада, та шляхи його перетворення у музичній практиці досліджується в роботі В. Жимолостнової. Попмузика та специфіка інтерпретування в цьому напрямі музичного мистецтва є предметом розвідок В. Тормахової. Роль концертмейстера в контексті його професійного становлення у вокальному класі розглянуто у статті Л. Несмашної та С. Сабрі.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Репертуарні питання неодноразово ставали предметом розвідок, як у сучасній педагогіці, так і у музикознавстві. Водночас розвиток сучасної практики підготовки естрадних вокалістів вимагає відповідності потреб здобувачів освітньо-кваліфікаційного рівня розвитку мистецької практики.

Метою статті є окреслення основ роботи над камерно-вокальними творами, що входять до репертуару студентів спеціальності «Естрадний спів», та критеріями, що мають до нього висуватися.

Виклад основного матеріалу. Спеціалізація «Естрадний спів» є чи не найбільш затребуваною серед молоді. Значна популярність співаків, які працюють у цій сфері, які відомі за рахунок активної діяльності мас-медіа та піар-компаній, створюють враження легкості цього шляху. Проте естрадне виконавство лише з першого погляду може здатися легкою галуззю музичного мистецтва. Натомість і процес навчання, і професійна діяльність передбачають чимало завдань, що можуть викликати труднощі у виконавців-вокалістів. Насамперед, кожен вокаліст прагне до вибору музичного матеріалу, який буде їм до душі, тобто бути відповідним із естетичним смаком виконавця.

Нерідко молоді співаки намагаються виконувати найбільш популярні хітові пісні, які вже відомі завдяки «зіркам» шоу-бізнесу. Але відомі композиції не обов'язково можуть бути такими, що дозволять розкрити мистецькі здібності виконавця, продемонструвати його вокальні можливості. Йдеться про те, що має бути відповідність тематики пісні, вокальних даних співака. Адже певний камерно-вокальний твір може бути украй вражаючим і таким, що легко запам'ятовується, проте не давати

здатності розкрити в повній мірі обдарованість вокаліста. Це може бути зумовлено низкою чинників, серед яких варто згадати менший вокальний діапазон, наявність перехідних звуків чи взагалі іншу теситуру. Усі ці чинники впливають на результат. Якщо виконавець обирає твір, не враховуючи власних можливостей, це може істотним чином погіршити враження від його виступу.

Більшу частину репертуару сучасних естрадних вокалістів становлять саме камерно-вокальні твори. За жанровими ознаками це можуть бути пісні, балади, романси. Традиційним є звернення до пісенного жанру, проте інші камерно-вокальні твори також входять до кола інтересів співаків. Баладний жанр зберігає свої позиції у музичній практиці, постаючи досить розповсюдженим у поп-виконавській практиці сьогодення.

«У художньому шарі напівпрофесійної попкультури ХХ ст. балада займає одне з поважних місць як улюблений і популярний жанр менестрельного театру на півдні США, джазу, роккультури, бродвейських шоу, зонг- та рок-опер, а також авторської пісні в російськомовній культурі» [2, с. 12]. Балада як жанр має свої особливості, які виявляються на різних рівнях, починаючи з вербального тексту і завершуючи структурою композиції. Особливість балади полягає у менш емоційній подачі музичного матеріалу. Зміст романтичних балад здебільшого змальовував поведінку героя в екстраординарних обставинах.

Натомість сучасна балада зберігає розповідні риси, але стає більш наближеною до пісенного жанру. «Балада ХХ століття виводить на сцену індивідуалізованого героя, який втілює образ звичайної людини, що діє в індивідуалізованій ситуації з позицій незалежних моральних норм, що не виходять за межі загальноприйнятих. Змінюється герой – змінюється ситуація, тому комунікативність сучасних виявів баладного жанру виходить на рівень суперетносу, а в деяких випадках має чи не міжсоціумний характер» [2, с. 12]. Нерідко естрадні співаки включають у свій репертуар окремі номери з мюзиклів, рок-опер, що дозволяє урізноманітнити спектр художніх образів.

Отже, найпершим етапом є вибір музичних творів, що входять до репертуару. Для цього пропонується така схема оцінювання камерно-вокальних творів, які обираються співаками: виокремлення жанру, аналіз вербального тексту, визначення основних елементів музичної тканини – обсяг задіяного вокального діапазону, особливості його використання. Якщо більшість цих показників дають змогу співаку добре виконати твір, його можна ввести до репертуару.

При підготовці музичного твору потрібно зробити його ґрунтовний музикознавчий аналіз – проаналізувати форму, зробити схему, визначити основні етапи драматургічного розвитку. Особливу

важливу роль треба надати визначенню місця кульмінації у загальній композиції твору, способів її досягнення та усвідомленню, які виразні засоби будуть цьому сприяти. Також потрібно зауважити, яким чином співвідносяться частини музичного твору за принципом поступового розвитку, контрасту. «Характеристика форми як цілого: основа її побудови (наскрізний розвиток, повторення, зіставлення), типовість форми чи її індивідуалізація (в загальних рисах)» [1, с. 8].

Доречним буде зауважити, що під час виконання співак має створити власну інтерпретацію твору. «Виконавська інтерпретація втілюється в музичному звучанні нового «прочитання» твору» [6, с. 34]. Тобто інтерпретація є результатом виконавства, що характеризується певними змінами музичного тексту. Причому текст необхідно зуміти не лише як нотний запис, а й як звукове поле. Інтерпретування музичного тексту у процесі виконання камерно-вокальних творів є основою співацької діяльності. «Явище музичної інтерпретації – неодмінна частина функціонування музичного твору. У поп-музиці можна розрізнити виконавську, композиторську (інтерпретацію аранжувальника) та режисерську інтерпретацію. Кожна інтерпретаційна іпостась представлена здебільшого окремою особою, проте на перший план у результаті жанрової специфіки стилю виступає виконавець» [6, с. 99].

Які ж саме компоненти можуть набувати певних змін? Сучасна дослідниця В. Тормахова зазначає, що видозмінюватися саме у поп-музиці можуть різні фактори. «Якщо спробувати виокремити ті компоненти, які можуть змінюватися у результаті інтерпретації в музичному тексті поп-композиції, то можна назвати такі: аранжування; ритм; розмір; гармонія; тембр; манера виконання; незначні зміни мелодії» [6, с. 35]. Це прочитання камерно-вокального твору дозволяє зробити його більш індивідуально-забарвленим. Наприклад, при зміні виконавської манери пісня може набути більш експресивного забарвлення. Хоча нерідко здається, що саме аранжування може найбільше трансформувати характер твору, проте ті показники, які залежать від вокаліста, можуть надавати іншого звучання. В цьому легко пересвідчитися, послухавши, як виконують одну й ту ж пісню два різних вокалісти.

Особливості орфоєпії, вимови тих чи інших слів, наявність назальності у звучанні чи округлення звуків також можуть істотно вплинути на сприйняття твору. Власне при самій постановці голосу в естрадній манері наявне більш відкрите формування звуку. «Особливою ознакою постановки голосу в естрадній манері співу є більш відкрите звукоформування (порівняно з академічним вокалом), характерність передачі інтонації слова, гри зі звуком, вільного використання атаки звуку

(в т.ч. придихової), імпровізації та інтерпретації твору» [3, с. 70]. Ці показники, які виявляються у процесі безпосереднього звучання твору, дозволяють створити більш індивідуальне забарвлення музичного цілого.

Наприклад, чималі зміни вокаліст при виконанні пісні може вносити за рахунок використання принципів соул-співу. Соул-манера передбачає включення імпровізаційних елементів при співі. «Ця манера співу характерна орнаментальним оздобленням мелодичної лінії, тонким нюансуванням динаміки, намаганням поєднувати різні вокальні прийоми. Спів у вокальній манері соул має важливий потенціал для розвитку естрадної музики» [5, с. 99]. Соул-манера характеризується використанням мікроглісандування, орнаментики та іншими вокальними нюансами.

Після аналітичної роботи та безпосереднього вивчення твору потрібне узгодження плану поєднання різних камерно-вокальних творів у єдину концертну програму. На цьому етапі досить продуктивним є звернення до законів розвитку драматургії, відповідно до яких необхідно побудувати структуру виступу. Необхідна взаємодія з концертмейстером, який буде допомагати створити дует голосу та фортепіано. Потрібне узгодження всіх чинників, що впливають на ансамблевість звучання: ритмічна єдність, спільне та збалансоване у динамічному відношенні виконання. Також необхідно враховувати й потребу подачі звуку у рівному співвідношенні.

«Ще один невід'ємний компонент ансамблю – спільність динамічних відтінків. Ця якість також вимагає тренування. Часто у фортепіанній партії музичного твору не зазначені відтінки, наявні у співака. Концертмейстерові необхідно стежити за найменшими змінами в силі звучання голосу і надавати належну динамічну підтримку співаку» [4, с. 604]. Це досягається внаслідок такого розрахунку, коли вокальний і фортепіанний звуки йдуть до слухача в рівному співвідношенні, в іншому випадку можливе порушення балансу динаміки. Потрібно уникати агогічних відхилень, що можливі при русі «до значеннєвої вершини фрази, до кульмінацій частин і форми загалом, а також специфікою співацького подиху, особливостями стилю, синтаксисом музично-поетичного тексту, логікою побудови мелодії, фортепіанною фактурою» [4, с. 603].

Завершальним етапом у роботі з репертуаром, який відбувається вже після його концертного виконання, є аналітична діяльність, яка полягає у дослідженні запису (відео- чи аудіо-) виступу. Необхідне чітке усвідомлення основних проблемних моментів, які могли виникнути у виступі, порівняння власної виконавської версії та першоджерела. Потрібно виявити позитивні результати, які було продемонстровано в про-

цесі відтворення музичного тексту. Усе це дає підстави для подальшого розвитку співака та допоможе у професійній діяльності, створивши чіткий алгоритм роботи із творами, що входять до репертуару.

Висновки. Робота з репертуаром студентів спеціальності «Естрадний спів» передбачає охоплення низки завдань. Підготовка та виконання музичних творів передбачають досить часте звернення до хітів, які вже відомі завдяки іншим виконавцям, що створили їх еталонне звучання. Важливим є виважене ставлення до музичного репертуару, коли обираються насамперед ті твори, які є доречними з боку теситури, вокальних здібностей співака, тематики. При виборі камерно-вокального твору доречно керуватися тим, щоб він був логічною частиною концертної програми, розкривав позитивні риси виконавця та його творчу індивідуальність.

Неабияку роль відіграє аналітична діяльність, яка має бути присутня на етапах вибору музичних творів, при роботі з ним, а також після виконання для виділення позитивних і негативних чинників виконавчого процесу. Чимале значення відіграє створення інтерпретації твору, яка буде відрізнятися подачею у власній виконавській манері із залученням нових прийомів звуковидобування.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Гармель О.В. Аналіз музичних форм. Програма для вищих навчальних закладів культури і мистецтв I-II рівнів акредитації. Київ : «Фірма «ІНКОС», 2006. 28 с.
2. Жимолостнова В.В. Балада й специфіка її перетворення у західноєвропейському музичному романтизмі : автореф. дис. канд. мистецтвознав.: 17.00.03; Нац. муз. акад. України ім. П.І. Чайковського. Київ, 2003. 15 с.
3. Лоцман Р.О. Особливості вокальної підготовки майбутніх вчителів музики в різних співацьких манерах. *Єдність навчання і наукових досліджень – головний принцип університету : збірник наукових праць звітно-наукової конференції викладачів університету за 2012 рік, 9-10 лютого 2013 року / укл. Г.І. Волінка, О.В. Уваркіна, О.П. Ємельянова.* Київ : Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова, 2013. С. 69–71.
4. Несмашна Л.Ю., Сабрі С.С. Характерні риси концертмейстера в контексті його професійного становлення у вокальному класі. *Молодий вчений*, 2017. № 11(51). С. 602–605.
5. Скоромний В., Коваленко Є., Якобенчук Н. Специфіка вокальної манери соул. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2018. № 1 (Вип. 38). С. 95–100.
6. Тормахова В. Особливості інтерпретації у поп-музиці. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Серія: Мистецтвознавство*, 2017. № 1 (Вип. 36). С. 32–36.